

Öğretmen adaylarında mizah tarzları, problem çözme ve benlik saygısının incelenmesi

Zeliha Traş*

Coşkun Arslan**

Ayşe Mentiş Taş***

Özet

Bu araştırmanın amacı öğretmen adaylarının mizah tarzları, problem çözme becerileri ve benlik saygılarının cinsiyet değişkeni açısından farklılaşıp farklılaşmadığını, mizah tarzı, problem çözme ve benlik saygısı arasında bir ilişki olup olmadığını ortaya koymaktır. Araştırma verileri Mizah Tarzları Ölçeği, Problem Çözme Envanteri, Benlik Saygısı Ölçeği ve Kişisel Bilgi Formu aracılığıyla toplanmıştır. Araştırmanın örneklemini, Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi'nin çeşitli bölümlerinde öğrenim görmekte olan toplam 442 (251 kız, 191 erkek) öğretmen adayından random olarak belirlenmiştir. Verilerin istatistiksel analizinde bağımsız t testi ve pearson momentler çarpım korelasyon katsayısı tekniği kullanılmıştır. Bu çalışmada öğretmen adaylarının mizah tarzları cinsiyete göre incelendiğinde, katılımcı mizah ve kendini geliştirici mizah tarzları puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olmadığı görülmektedir. Saldırgan mizah ve yıkıcı mizah tarzları puan ortalamaları arasındaki farkın ise anlamlı olduğu bulunmuştur. Ayrıca araştırma sonucunda benlik saygısı ile katılımcı ve kendini geliştirici mizah arasında pozitif, saldırgan mizah ve yıkıcı mizah arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Olumlu problem çözme yaklaşımı arttıkça benlik saygısı, katılımcı mizah, kendini geliştirici mizah kullanma artmakta, saldırgan mizah ve yıkıcı mizah ise azalmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Mizah tarzı, problem çözme, benlik saygısı, öğretmen adayları.

* Yrd. Doç. Dr. Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi, e-mail: zs_selcuk@yahoo.com

** Doç. Dr. Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi, e-mail: coskunarslan@selcuk.edu.tr

*** Yrd. Doç. Dr. Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi, e-mail: aysem_tas@hotmail.com

Analysis of humor styles, problem solving and self- esteem of prospective teachers

Zeliha Traş*

Coşkun Arslan**

Ayşe Mentiş Taş***

Abstract

The purpose of this study is to determine whether there is a difference among prospective teachers in terms of humor styles, problem solving skills and self- esteem in regard to gender variable and whether there is a relation among humor styles, problem solving and self- esteem. The data of the study have been gathered through Humor Styles Scale, Problem Solving Inventory, Self- Esteem Scale and Personal Information Form. The sample of the study is composed of randomly selected 442 prospective teachers (251 female, 191 male) studying at various departments of Education Faculty of Selçuk University. Statistical analysis of the data has been carried out by independent t test and Pearson product-moment correlation coefficient. It is observed that there is not a significant difference between the average scores of affiliative humor and self-enhancing humor styles, when the humor styles of prospective teachers are analysed in regard to gender. However it is observed that the difference between the average scores of aggressive humor and self-defeating humor is significant. Moreover, a significant and positive relation has been observed between self-esteem and affiliative and self-enhancing humor and a significant and negative relation has been observed between self- esteem and aggressive and self-defeating humor. Through an increase of positive problem solving approach, self- esteem, affiliative and self-enhancing humor are also increasing and aggressive and self-defeating humor are decreasing.

Keywords: Humor styles, problem solving, self esteem, prospective teachers.

---

* Assistant Professor, Faculty of A. Kelesoglu Education, Selçuk University, Konya, Turkey. e-mail: zs_selcuk@yahoo.com

** Assos. Professor, Faculty of A. Kelesoglu Education, Selçuk University, Konya, Turkey. e-mail: coskunarslan@selcuk.edu.tr

*** Assistant Professor, Faculty of A. Kelesoglu Education, Selçuk University, Konya, Turkey. e-mail: aysem_tas@hotmail.com

Giriş

Toplumsal hayattaki değişimlerin eğitime yansmasıyla birlikte şimdiye kadar süregelen öğretmen profilinde de bazı değişiklikler olduğu gözlenmektedir. Bir öğretmenin sahip olması beklenen öğrenme stilleri, bireysel farklılıklar, problem çözme, dahi çocukların özelliklerinin neler olduğu (yaratıcılık, mizahilik, mucitlik vb. gibi), yaratıcılığı geliştirme (Saban, 2002) gibi özellik ve bilgilerin edinilmesi öğretmenlik mesleğinin uygulamasını kaliteli hale getirecektir. Bu nedenle öğretmen olacak bireylerin kazanması gereken özellikler hakkında yapılan araştırmalar bilgi sağlayıcı olabilir. Bu araştırmada da öğretmen adaylarının mizah tarzı, problem çözme ve benlik saygısı özellikleri ele alınmıştır.

Bilişsel, duygusal, fizyolojik ve davranışsal yönleri olan mizah, bilişsel açıdan bir durumu mizahi olarak açıklama ve yapılan şakayı anlama olarak tanımlanabilir (Solomon (1996). Mizah, sosyal ortamlarda bireysel ifade tarzı olarak, kişinin kendisinden veya diğerlerinden kaynaklanabilir; destekleyici, yıkıcı veya uyumlu, uyumsuz olabilir (Martin, Puhlik-Doris, Larsen, Gray ve Weir, 2003). Literatür incelendiğinde mizah tarzlarının kendini geliştirici mizah, katılımcı mizah, saldırgan mizah ve kendini yıkıcı mizah olarak ele alındığı görülmektedir (Tümkaya, 2007; Chen ve Martin 2007; Çeçen, 2007; Kazarian ve Martin, 2004). Kendini geliştirici ve katılımcı mizah uyumlu kategoride iken, saldırgan ve kendini yıkıcı mizah uyumsuz kategoride yer almaktadır. Kendini geliştirici mizah, bireylerin kendi kişisel özellikleriyle birlikte başkalarının ihtiyaçlarını da dikkate alarak olumsuz duyguları azaltmada aktif olan mizah türüdür. Katılımcı mizah, kişinin kendi ihtiyaçlarının farkında olarak, kendi şahsiyetine ve başkalarına saygı duyarak geliştirdiği mizah tarzıdır. Saldırgan mizah tarzı, bireyin başkalarına saygı duymaksızın kendi üstünlük ihtiyacını karşılamak amacıyla kullandığı, sosyal normlara uygun düşmeyen biçimdir. Kendini yıkıcı mizah, bireyin kendi ihtiyaçlarını hiçe sayarak, başkalarını eğlendirmek amacıyla, kendisini alaya alma durumudur (Martin, Puhlik-Doris, Larsen, Gray ve Weir, 2003).

Literatürde mizah duygusu ile ilişkili olabileceği düşünülen çeşitli değişkenler ile mizah duygusu bir arada araştırılma gereği duyulduğu anlaşılmaktadır. Bu çalışmalar incelendiğinde daha çok kişilik özellikleri, iletişim becerileri ve ruh sağlığı başlıklarında yoğunlaştığı görülmektedir. Mizah ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkileri inceleyen araştırmalara göre, duygusal zekâ (Tümkaya, Hamarta, Deniz, Çelik ve Aybek, 2008),

Traş, Z., Arslan, C. Mentiş Taş, A. (2011). Öğretmen adaylarında mizah tarzları, problem çözme ve benlik saygısının incelenmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* [Bağlantıda]. 8:2. Erişim: <http://www.insanbilimleri.com>

duygulu kişilik özelliği, savunma mekanizması (Martin, Puhlik-Doris, Larsen, Gray ve Weir, 2003), kişilik, öznel iyi oluş (Kazarian ve Martin, 2004) gibi faktörlerle ilişkili olduğu sonucuna varılmıştır. İletişim yönüyle bakıldığında ise, erkeklerin kadınlara göre (Kazarian ve Martin 2004), Çinli öğrenciler, Kanadalı öğrencilere göre (Chen ve Martin, 2007) saldırgan mizah tarzını daha fazla kullanmaktadırlar. Ayrıca eş seçimi (McGee ve Shevlin, 2009) ile mizah arasında da anlamlı ilişki bulunmuştur.

Mizah tarzlarının ruh sağlığı ile ilgili değişkenlerle ilişkisi incelendiğinde oldukça fazla araştırma ile karşılaşılmaktadır. Mizah duygusu ile stres (Durmuş ve Tezer, 2001), yaşam doyumu (Tümkiye ve diğerleri, 2008), tükenmişlik (Tümkiye, 2007), ruh sağlığı (Chen ve Martin 2007), yalnızlık (Çeçen, 2007), bağlanma, (Cann, Norman, Welbourne ve Calhoun, 2008) ve öznel iyi oluş (Kazarian ve Martin, 2004) arasında anlamlı ilişki olduğunu göstermektedir. Ayrıca mizah duygusunun, düşük yalnızlık ile depresyon düzeyi ve yüksek benlik saygısıyla ilişkili olduğu bulunmuştur (Overholser, 1992). Oldukça kapsamlı ve çok boyutlu bir kavram olan mizah; bilişsel yetenek, estetik tepki, alışılmış davranış, duygulu kişilik özelliği, tutum, başa çıkma stratejisi ve savunma mekanizması gibi faktörlerle ilişkilidir (Martin, Puhlik-Doris, Larsen, Gray ve Weir, 2003). Thorson, Powell, Sarmany-Schuller ve Hampes (1997) tarafından yapılan çalışmada mizah duygusu ile problem çözme arasındaki ilişkiye bakılmıştır. Bu çalışmada mizah duygusu ile kişilik özellikleri açısından ilişkili olduğu belirlenen benlik saygısı ve iletişim becerisinin göstergesi olarak problem çözme değişkenleri ele alınmıştır. Araştırma sonuçlarına göre depresyon ve mizah arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca gösterim, birlikte yaşama, atılganlık ve yaratıcılık arasında ise pozitif yönlü ilişkiler bulunmuştur.

Problem çözme, bir sorunu çözmek için önceki yaşantılar aracılığı ile öğrenilen kuralların basit biçimde uygulanmasının ötesine giderek yeni çözüm yolları bulabilme olarak da tanımlanabilir. Problemler karşısında insanların farklı tepkileri olabilmektedir. Probleme iyi bir çözüm yolu bulmak, başka deyişle karar vermek yerine problemi görmezden gelmek, problemin kendiliğinden yok olmasını ya da çözülmesini ummak, başkalarının o problemi çözmesini beklemek, karar vermeyi ertelemek, sorumluluğu başkaları üzerine atmak gibi yolların denendiği bilinmektedir (Korkut, 2002). Bilişsel, duyuşsal ve davranışsal yönleriyle problem çözme, göre problem çözme, problemlerle başa çıkma kavramı ile eş anlamlıdır. (Heppner ve Petersen,1982). Bireyin kendi problem çözme becerilerini değerlendirme ve

algılama biçimi yaşamında karşılaştığı güçlüklerle nasıl yaklaştığını ve onlarla nasıl başa çıktığını etkilemektedir. (Heppner, Reeder ve Larson, 1983; Heppner ve Krauskopf, 1987). Problem ile başa çıkma süreci; kişinin problemleri çözebilme yeteneği, kendini bilişsel olarak değerlendirmesine ve büyük ölçüde probleme yoğunlaşmasına bağlıdır (Heppner, Baumgardner ve Jakson, 1985). Problem çözmenin ve başa çıkmanın birçok yönü vardır. Bunları Heppner ve Baker (1997) şöyle sıralamaktadır:

- *Genel olarak başa çıkabilme yönü:* Probleme odaklanmış başa çıkma ve duyguya odaklanmış başa çıkma.
- *Problemi tanımayla ilgili bazı yeterlikler:* Seçenek üretebilme ve karar verebilme gibi.
- *Bilişsel süreçler:* Sonuçsal düşünme gibi.
- *Problem çözen olarak kendine değer biçme:* Bireyin kendisini problem çözme konusunda yeterli görmesi ve kendisine güvenmesidir.

Problem çözme ve mizah duygusu, İyilik Hali Çemberi Modeli'nde kendini yönetme yaşam görevlerinin içinde yer almaktadır (Witmer ve Sweeney, 1992). Yukarıdaki araştırma ve açıklamalardan da görüldüğü gibi kişinin kendine bakışı ve kendini değerlendirmesi bireyin hem mizah tarzı hem de problem çözme becerisi ile ilişkilidir. Kişinin kendini değerlendirmesi ve kendine bakışını ilgili kavramlardan birisi de benlik saygısıdır.

Rosenberg (1965) benlik saygısını bireyin kendisine karşı olumlu ve olumsuz değerlendirmesi olarak tanımlarken, Coopersmith (1967) benlik saygısını, kişinin kendisine ilişkin önem, yeterlilik, başarı, değerlendirmesine ilişkin tutumu olarak tanımlamaktadır. Buna göre bireyin kendisine karşı olumlu ve olumsuz tutumlarının toplamı olan benlik saygısı, sosyal yeterlilik, kişisel değer ve beden algısının bileşimidir (Rosenberg, 1965; Çuhadaroğlu, 1986). Coopersmith (1967) benlik saygısının cinsiyet ve yaşa göre değişkenlik gösterebileceğini belirtmiştir. Benlik saygısının gelişiminde kendini değerli görme, potansiyelini ortaya koyabilme, kabul görme, beğenilme, sevilme, kendi özelliklerini kabul edebilme gibi özellikler önem taşımaktadır (Yörükoğlu, 1986). Yüksek benlik saygısına sahip bireyler kendilerini değerli olarak algılamaktadırlar (Kaya ve Saçkes, 2005). Bireyin yaşamında önemli bir yere sahip olan insanlardan gördüğü ilgi, kabul edici ve saygılı muamelenin miktarı benlik saygısının gelişiminde etkilidir (Coopersmith (1967).

Yukarıdaki açıklamalar ve araştırmalar mizah duygusu, problem çözme ve benlik saygısı kavramlarının bireyin sağlığı ve yaşantısı açısından çok önemli kavramlar olduğunu göstermektedir. Bireyin yaşantısında önemli bireylerden aldığı yaklaşımlar onun davranışlarında etkili olabilmektedir. Bu bireyler anne-baba, arkadaş ve öğretmenler gibi bireylerdir. Bu araştırmada da bu amaçla öğretmen adaylarının mizah tarzları, problem çözme becerileri ve benlik saygılarının incelenmesi amaçlanmıştır.

Yöntem

Çalışma Grubu

Bu araştırma genel tarama modeline uygun olarak yapılmıştır. Araştırmanın çalışma grubu Selçuk Üniversitesi, Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesinde öğrenim görmekte olan yaşları 20-29 arasında ($\bar{X} = 21.97$, $Ss=1.29$) olan 251'i kız ve 191'i erkek olmak 442 öğretmen adayı öğrenciden oluşmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Mizah Tarzları Ölçeği

Mizah kullanımındaki bireysel farklara ilişkin dört farklı boyutu ölçmek amacıyla geliştirilmiş 32 maddelik bir kendini değerlendirme ölçeğidir. Yedili likert tipi bir derecelemenin kullanıldığı ölçeğin Katılımcı mizah ve Kendini geliştirici mizah alt ölçeği uyumlu, Saldırgan mizah ve Kendini geliştirici mizah alt ölçekleri ise uyumsuzdur. Ölçeğin iç tutarlık katsayısı; Katılımcı mizah 0.80, Geliştirici mizah 0.81, Saldırgan mizah 0.77 ve Kendini yıkıcı mizah için 0.80'dir (akt: Tümkaya, Hamarta, Deniz, Çelik ve Aybek; 2008). Mizah tarzları ölçeği Yerlikaya (2003) tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır. HSQ'nin alt ölçeklerine ilişkin Cronbach alpha katsayıları; Katılımcı mizah için 0.74, Kendini geliştirici mizah için 0.78, Saldırgan mizah için 0.69 ve Kendini yıkıcı mizah için 0.67 olarak bulunmuştur. İki hafta arayla uygulanan ölçeğin (n=63) test-tekrar test korelasyon katsayıları sırasıyla; Katılımcı mizah 0.88, Kendini geliştirici mizah 0.82, Saldırgan mizah 0.85 ve Kendini yıkıcı mizah 0.85 olarak belirlenmiştir. Ölçeğin Tümkaya (2007) tarafından güvenilirliğinin (n=283) incelendiği araştırmada HSQ'nin alt ölçeklerine ilişkin Cronbach alpha katsayıları; Katılımcı mizah için 0.76, Kendini geliştirici mizah için 0.76, Saldırgan mizah için 0.54 ve Kendini yıkıcı mizah için 0.71 şeklindedir. Test-tekrar test korelasyon

katsayılarını sırasıyla; Katılımcı mizah 0.74, Kendini geliştirici mizah 0.81, Saldırgan mizah 0.76 ve Kendini yıkıcı mizah için 0.70 olarak bulunmuştur.

Problem Çözme Envanteri

Heppner ve Petersen (1982) tarafından geliştirilen ve Türkçe'ye uyarlaması Şahin, Şahin ve P.P. Heppner (1993) tarafından yapılan Problem Çözme Envanteri'nin güvenilirliği testin tekrarı ve iç tutarlık yöntemleri ile hesaplanmıştır. Problem Çözme Envanteri, Bireyin problem çözme becerileri konusunda kendisini algılayışını ölçen, kendini değerlendirme türü bir ölçektir. Ergen ve yetişkinlere uygulanır. 35 maddeden oluşur ve 1-6 arası puanlanan Likert tipi bir ölçektir. Ölçekten alınan toplam puanların yüksekliği, bireyi problem çözme becerileri konusunda kendini yetersiz olarak algıladığını göstermektedir. Yapılan çalışma sonucunda ölçeğin tümü için elde edilen Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı .90, alt ölçekler için elde edilen katsayılar ise .72 ile .85 arasında bulunmuştur. Ölçeğin madde- toplam puan korelasyonlarının ranjı ise .25 ile .71 arasında değişmektedir. Ölçeğin alt ölçeklerinin test-tekrar test güvenilirlik katsayıları $r = .83$ ile $r = .89$ arasında değişmektedir. Toplam 244 üniversite öğrencisi üzerinde yapılan çalışmada ölçeğin Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı .88 olarak bulunmuştur. Tek ve Çift sayılı maddeler ayrılarak, yarıya bölme tekniği ile elde edilen güvenilirlik katsayısı ise $r = .81$ olarak bulunmuştur. Yapılan faktör analizi sonucunda ölçeğin; Aceleci yaklaşım, düşünen yaklaşım, kaçınan yaklaşım, değerlendirici yaklaşım, kendine güvenli yaklaşım, planlı yaklaşım olarak 6 faktör olduğu bulunmuştur. Ölçek alt boyutlarına dayalı olarak değerlendirilebileceği gibi, tek bir toplam puan temelli de değerlendirilebilmektedir.

Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği

Rosenberg (1965) tarafından geliştirilmiş olan ölçeğin Türkçe uyarlaması Çuhadaroğlu (1986) tarafından yapılmıştır. Ölçek çoktan seçmeli sorulardan oluşmaktadır. Benlik saygısı ölçeği 10 sorudan oluşmaktadır. Ölçek "kesinlikle katılıyorum"dan, "kesinlikle katılmıyorum"a kadar 4'lü bir derecelemeyle sahiptir. Çuhadaroğlu (1986) çalışmasında test-tekrar test çalışmasında ölçeğin, dört haftalık bir periyoda .75 korelasyona sahip olduğunu bulmuştur. Ölçekten alınan yüksek puan benlik saygısının yüksekliğini göstermektedir. Ülkemizde ergenler ve yetişkinler üzerinde benlik saygısı ile yapılan pek çok çalışmada "Rosenberg Benlik Saygısı Envanteri"nin kullanıldığı ve güvenilirlik değerlerinin .75 ve .93

Traş, Z., Arslan, C. Mentiş Taş, A. (2011). Öğretmen adaylarında mizah tarzları, problem çözme ve benlik saygısının incelenmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* [Bağlantıda]. 8:2. Erişim: <http://www.insanbilimleri.com>

arasında değişen düzeylerde yüksek değerlere sahip olduğu belirtilmektedir (Sümer ve Güngör, 1999b; Çeçen ve Koçak, 2007; Dereboy, Dereboy, Coşkun ve Coşkun, 1994).

Verilerin Analizi

Verilerin analizinde bağımsız gruplar için t testi, ve Pearson momentler çarpımı korelasyonundan yararlanılmıştır. İstatistiksel işlemler SPSS 15.0 paket programı aracılığıyla yapılmıştır.

Bulgular

Araştırmada öğretmen adaylarının mizah tarzları, problem çözme ve benlik saygısı puan ortalamalarının cinsiyete göre karşılaştırılmasında bağımsız t testi, mizah tarzları, problem çözme ve benlik saygısı arasındaki ilişkinin ortaya konulmasında pearson momentler çarpım korelasyonu tekniği kullanılmıştır. Araştırmanın ilgili bulguları aşağıda verilmiştir.

Tablo 1: Cinsiyete göre mizah tarzları puanlarına ilişkin bağımsız t testi karşılaştırması

Mizah tarzları	Cinsiyet	N	Ortalama	Standart sapma	t	p
Katılımcı mizah	Kız	251	41.482	8.3000	1.302	.194
	Erkek	191	40.361	9.4401		
Kendini geliştirici mizah	Kız	251	36.019	9.2409	1.129	.260
	Erkek	191	35.036	8.9380		
Saldırgan Mizah	Kız	251	21.215	7.5319	-4.677	.000*
	Erkek	191	24.916	8.7415		
Yıkıcı Mizah	Kız	251	25.247	8.0021	-3.008	.003*
	Erkek	191	27.596	8.2347		

*p<.01

Öğrencilerin cinsiyetine göre mizah tarzları incelendiğinde, katılımcı mizah ve kendini geliştirici mizah tarzları puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olmadığı görülmektedir. Saldırgan mizah ve yıkıcı mizah tarzları puan ortalamaları arasındaki fark ise 0.01 düzeyinde anlamlı olduğu bulunmuştur.

Traş, Z., Arslan, C. Mentiş Taş, A. (2011). Öğretmen adaylarında mizah tarzları, problem çözme ve benlik saygısının incelenmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* [Bağlantıda]. 8:2. Erişim: <http://www.insanbilimleri.com>

Tablo 2. Cinsiyete göre problem çözme puanlarına ilişkin bağımsız t testi karşılaştırması

Cinsiyet	N	Ortalama	Standart sapma	t	p
Kız	251	75.8446	24.40778	-.703	.483
Erkek	191	77.5445	25.77018		

Cinsiyete göre problem çözme puan ortalamaları arasındaki farkın .05 düzeyinde anlamlı olmadığı bulunmuştur. Bu sonuçlar kız ve erkek öğrencilerin problem çözme konusunda benzer bir özelliğe sahip olduğu sonucunu göstermektedir.

Tablo 3: Cinsiyete göre benlik saygısı puanlarına ilişkin bağımsız t testi karşılaştırması

Cinsiyet	N	Ortalama	Standart sapma	t	p
Kız	251	33.4940	4.88538	.687	.493
Erkek	191	33.1832	4.57947		

Tablo 3 incelendiğinde öğrencilerin cinsiyeti açısından, benlik saygısı puan ortalamaları arasındaki farkın .05 düzeyinde anlamlı olmadığı görülmektedir. Bu durum kız ve erkek öğretmen adaylarının benlik saygısı düzeyleri açısından benzer özelliklere sahip olduğunu ortaya koymaktadır.

Tablo 4: Benlik saygısı, problem çözme ve mizah tarzlarının puanlarına ilişkin pearson momentler çarpım korelasyonu sonuçları

	1	2	3	4	5
1. Benlik saygısı	-				
2. Problem çözme	-.350**	-			
3. Katılımcı mizah	.184**	-.146**	-		
4. Kendini geliştirici mizah	.221**	-.133**	.450**	-	
5. Saldırgan mizah	-.147**	.244**	-.200**	-.143**	-
6. Yıkıcı mizah	-.219**	.186**	-.003	.054	.446**

**p<.01

Tablo 4 incelendiğinde öğrencilerin benlik saygısı ile katılımcı mizah (.184**), kendini geliştirici mizah (.221**) arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu, benlik saygısı ile problem çözme (-.350**), saldırgan mizah (-.147**) ve yıkıcı mizah (-.219**) arasındaki ilişkinin ise negatif yönde anlamlı olduğu görülmektedir. Ayrıca problem çözme ile katılımcı mizah (-.146**),kendini geliştirici mizah (-.133**) arasındaki ilişkinin pozitif

yönde anlamlı, problem çözme ile saldırgan mizah (.244**), yıkıcı mizah (186**) arasındaki ilişkinin ise pozitif yönde anlamlı olduğu bulunmuştur. Problem çözme envanterinde düşük puan bireylerin daha olumlu bir problem çözme yaklaşımına sahip olduğunu göstermektedir. Bu nedenle, bu sonuçlar, öğrencilerin daha olumlu bir problem çözme yaklaşımına sahip olmasının, daha fazla benlik saygısına, daha fazla katılımcı bir mizah anlayışına ve kendini geliştirici mizah tarzına, daha az saldırgan ve yıkıcı mizah tarzına sahip olmasıyla ilişkili olduğunu göstermektedir.

Mizah tarzlarının kendi aralarındaki ilişkiler incelendiğinde ise, katılımcı mizah ile kendini geliştirici mizah (.450**) arasındaki ilişkinin pozitif yönde anlamlı olduğu, katılımcı mizah ile saldırgan mizah (-.200**) arasındaki ilişkinin negatif yönde anlamlı olduğu bulunmuştur. Kendini geliştirici mizah ile saldırgan mizah (-.143**) arasındaki ilişki negatif yönde anlamlı, saldırgan mizah ile yıkıcı mizah (.446**) arasındaki ilişkinin ise, pozitif yönde anlamlı olduğu görülmektedir.

Tartışma ve Sonuç

Bu araştırmada ilk olarak öğretmen adaylarının cinsiyet değişkenine göre mizah tarzları, problem çözme ve benlik saygısı puan ortalamalarının anlamlı düzeyde farklılaşp farklılaşmadığı incelenmiş, daha sonra ise mizah tarzları, problem çözme ve benlik saygısı puanları arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmanın tartışma kısmında bu sıralamaya uygun olarak önce cinsiyet değişkeni ile ilgili bulgular, daha sonra ise bu kavramlar arasındaki ilişkilerle ilgili bulgular tartışılacaktır.

Öğretmen adaylarının mizah tarzları cinsiyete göre incelendiğinde, katılımcı mizah ve kendini geliştirici mizah tarzları puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olmadığı, saldırgan mizah ve yıkıcı mizah tarzları puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olduğu bulunmuştur. Saldırgan mizah ve yıkıcı mizah tarzları puan ortalamaları incelendiğinde, erkek öğretmen adaylarının saldırgan mizah ve yıkıcı mizah tarzları puan ortalamalarının kız öğretmen adaylarının saldırgan mizah ve yıkıcı mizah tarzları puan ortalamalarından daha yüksek olduğu bulunmuştur. Elde edilen bu sonuç, Kazarian ve Martin (2006) tarafından yapılan, erkeklerin kadınlara göre özellikle saldırgan ve yıkıcı mizah tarzını anlamlı düzeyde daha fazla kullandıklarını gösteren araştırma bulguları ile desteklenmektedir. Aynı zamanda Chen ve Martin (2007) yaptıkları araştırmada cinsiyet yönünden Çin öğrenciler arasında mizah tarzlarında anlamlı farklılık görülmemesine karşın, Kanada öğrencilerde, erkekler

kızlara göre saldırgan ve kendini yıkıcı mizah tarzını daha fazla kullanıldığı rapor edilmiştir. Ancak araştırma bulgusunu desteklemeyen çalışmalar da bulunmaktadır. Aslan (2006) tarafından yapılan çalışmada, ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin cinsiyetlerine göre mizah tarzlarının incelendiği çalışmada cinsiyetin anlamlı bir farklılık oluşturmadığı bulunmuştur. Buna sonuçlara göre, her iki cinsin mizah kullanımının toplumsal yaşam ve kültürün etkisiyle daha desteklenebilir olan ve kabul edilebilir katılımcı mizah ve kendini geliştirici mizah tarzını kullanma açısından fark olmadığı ifade edilebilir. Cinsiyet değişkenine açısından elde edilen bir diğer bulgu ise; benlik saygısı ve problem çözme yaklaşımları puan ortalamalarının cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığıdır. Öğrencilerin problem çözme yaklaşımları ile ilgili sonuç bazı araştırma bulgularıyla (Deniz, Arslan ve Hamarta, 2002) tutarlılık göstermektedir. Ancak bazı araştırmalarda (Korkut, 2002) ise cinsiyet açısından farklılıkların olduğu görülmektedir. Bu nedenle bu konu ile ilgili daha kapsamlı araştırmalara ihtiyaç olduğu düşünülebilir.

Araştırmada elde edilen diğer bir bulgu ise; benlik saygısı ve katılımcı mizah ve kendini geliştirici mizah arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmasıdır. Daha önceki bazı çalışmalarda da mizah duygusunun benlik saygısıyla anlamlı ilişkili olduğu (Overholser, 1992) ortaya çıkmıştır. Bu bulgu ve diğer araştırma bulguları bireyin kendisine olumlu bakışı arttıkça olumlu mizah yaklaşımları olarak nitelendirilebilecek katılımcı ve kendini geliştirici mizah kullanımının da arttığını göstermektedir.

Araştırmada ayrıca, öğrencilerin olumlu problem çözme yaklaşımına sahip olması arttıkça katılımcı mizah, kendini geliştirici mizah tarzlarını kullanmanın arttığı olumsuz problem çözme yaklaşımına sahip olması ile saldırgan ve yıkıcı mizah tarzını kullanmanın arttığı bulunmuştur. Kendini geliştirici mizah, bireylerin kendi kişisel özellikleriyle birlikte başkalarının ihtiyaçlarını da dikkate alarak olumsuz duyguları azaltmada aktif olan mizah türüdür. Katılımcı mizah, kişinin kendi ihtiyaçlarının farkında olarak, kendi şahsiyetine ve başkalarına saygı duyarak geliştirdiği mizah tarzıdır (Martin ve diğerleri, 2003). Olumlu bir problem çözme yaklaşımı bireyin karşısına çıkan problemleri çözebileceğine inanma, buna uygun çözümler geliştirme ve uygulamayı içermektedir. Bu nedenle olumlu bir problem çözme yaklaşımına sahip bireylerin kendini geliştirici ve katılımcı mizahı daha fazla kullanması, saldırgan ve yıkıcı mizah tarzlarını daha az kullanması beklenebilir.

Traş, Z., Arslan, C. Mentiş Taş, A. (2011). Öğretmen adaylarında mizah tarzları, problem çözme ve benlik saygısının incelenmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* [Bağlantıda]. 8:2. Erişim: <http://www.insanbilimleri.com>

Benlik saygısı ile problem çözme yaklaşımı arasındaki ilişki incelendiğinde ise; benlik saygısının yüksek olmasının olumlu problem çözmeye sahip olmayla ilişkili olduğu görülmektedir. Benlik saygısının oluşması ve gelişmesinde önde gelen etkenler; kendini değerli hissetme, yeteneklerini, bilgi ve becerilerini ortaya koyabilme, başarıya, beğenilir olma, kabul görme, sevilmedir (Yörükoğlu, 1986). Bu nedenle benlik saygısı yüksek bireylerin daha olumlu bir problem çözme yaklaşımına sahip olması beklenebilir. Daha önce bu benlik saygısı ile problem çözme arasındaki ilişkinin incelendiği araştırmalarda (D'Zurilla, Chang, & Sanna, 2003; Ünüvar, 2003; Hamarta, 2009) etkili problem çözme becerisine sahip bireylerin benlik saygılarının daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bu sonuçlar araştırmanın sonucunu destekler niteliktedir.

Araştırma sonuçları genel olarak, mizah tarzları, problem çözme ve benlik saygısı arasında pozitif ve negatif yönde ilişkilerin olduğunu göstermektedir. Bu sonuçlar değerlendirildiğinde öğretmenlik mesleği gibi bireylerin yaşantısında önemli bir yeri olan bir mesleği yapacak olan öğrencilerin olumlu bir benlik saygısı ve problem çözme yaklaşımının, olumlu mizah duygusu oluşturma ve ortaya koyma açısından önemli olduğunu göstermektedir. Bu nedenle öğretmenlerin eğitiminde özellikle, benlik saygısı, problem çözme yaklaşımlarının geliştirilmesinin önemli olduğu görülmektedir. Bu amaçla öğrenim sürecinde, öğretmen adaylarının bu özelliklerini geliştirici şekilde yaklaşımlar sergilenmesi, öğretmen adaylarının olumlu yaklaşımlar kazanması için desteklenmesi uygun olacaktır.

Kaynaklar

- Aslan, H. (2006). *Ortaöğretim Kurumlarında Görev Yapan Öğretmenlerin Öğrenilmiş Güçlülük Düzeylerine ve Cinsiyetlerine Göre Mizah Tarzlarının İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Adana: Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Cann, A., Norman, M.A., Welbourne, J.L., Calhoun, L.G. (2008). Attachment styles, conflict styles and humor styles: Interrelationships and associations with relationship satisfaction. *European Journal of Personality*, 22, 131-146.
- Chen, G. ve Martin, R.A. (2007). A comparison of humor styles, coping humor and mental health between Chinese and Canadian university students. *International Journal of Humor Research*, 20(3), 215-234.
- Coopersmith, S. (1967). *The Antecedents of Self-Esteem*. San Francisco: W. H. Freeman and Company.

Traş, Z., Arslan, C. Mentiş Taş, A. (2011). Öğretmen adaylarında mizah tarzları, problem çözme ve benlik saygısının incelenmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* [Bağlantıda]. 8:2. Erişim: <http://www.insanbilimleri.com>

Çeçen, A.R. (2007). Humor styles in predicting loneliness among Turkish students. *Social Behavior and Personality*, 35(6), 835-844.

Çeçen, A.R. ve Koçak, E. (2007). Deneysel Bir Çalışma: İlköğretim II. Kademe Öğrencilerine Uygulanan Benlik Saygısı Programının Öğrencilerin Benlik Saygısı Üzerindeki Etkisi. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 27, 59-68.

Çuhadaroğlu, F. (1986). *Adolesanlarda Benlik Saygısı*. Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi, Psikiyatri Bölümü.

Deniz,E, Arslan,C ve Hamarta, E. (2002). Lise Öğrencilerinin Problem Çözme Becerilerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Kuramdan Uygulamaya Eğitim Yönetimi Dergisi*. 31,374-389.

Dereboy, F., Dereboy, Ç., Coşkun A. ve Coşkun, B. (1994). Özdeğer Duygusu, Öz İmgesi ve Kimlik Duygusu. *Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı Dergisi*, 1, 3-12.

Durmuş, Y. ve Tezer, E. (2001). Mizah Duygusu ve Stresle Başa Çıkma Tarzları Arasındaki İlişki. *Türk Psikoloji Dergisi*, 16(47), 25-35.

D'Zurilla, T. J., Chang, E. C., & Sanna, L. J. (2003). Self-esteem and social problem-solving as predictors of aggression in college students. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 22,424-440.

Hamarta, E. (2009). A Prediction of Self-Esteem and Life Satisfaction by Social Problem Solving. *Social behavior and personality: An International Journal*, 37(1), 73-82.

Heppner, P. P. ve Baker, C. E. (1997). "Applications of the Problem Solving Inventory". *Measurement & Evaluation in Counseling & Development*. 29(4), 229-313.

Heppner, P. P., Baumgardner, A. H. ve Jakson, J. (1985). "Depression and Attributional Style: Are They Related?" *Cognitive Therapy and Research*. 9, 105-113.

Heppner, P. P. ve Krauskopf, C. J. (1987). "The Integration of Personal problem Solving Processes Within Counseling". *The Counseling Psychologist*, 15, 371-447.

Heppner. P. P. ve Petersen, C. H. (1982). "The Development and Implications of a Personal Problem Solving Inventory". *Journal of Counseling Psychology*. 29(1), 66-75.

Heppner, P. P., Reeder, B. L., & Larson, L. M. (1983). Cognitive variables associated with personal problem solving appraisal: Implications for counseling. *Journal of Counseling Psychology*, 30(1), 537-545.

Kaya, A., Saçkes, M. (2005). *Deneysel Olarak Sınanmış Grupla Psikolojik Danışma ve Rehberlik Programları*. (Editör: Erkan, S., Kaya, A.). Ankara: Pegem Yayıncılık.

- Traş, Z., Arslan, C. Mentiş Taş, A. (2011). Öğretmen adaylarında mizah tarzları, problem çözme ve benlik saygısının incelenmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* [Bağlantıda]. 8:2. Erişim: <http://www.insanbilimleri.com>
-
- Kazarian, Shahe S. ve Martin, R.A. (2004). Humor styles, personality and well-being among Lebanese university students. *European Journal of Personality*, 18, 209-219.
- Korkut, F. (2002). Lise Öğrencilerin Problem Çözme Becerileri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 22, 177-184.
- Martin R.A., Puhlik-Doris, P., Larsen, W., Gray, J., Weir, K. (2003). Individual differences in uses of humor and their relation to psychological well-being; development of the Humor Questionnaire. *Journal of Research in Personality*. 37, 48-75.
- McGee, E. ve Shevlin, M. (2009). Effect of Humor on Interpersonal Attraction and Mate Selection. *The Journal of Psychology*, 143(1), 67-77.
- Overholser, J. C. (1992). Sense of humor when coping with life stress. *Personality and Individual Differences*, 13(7), 799-804.
- Rosenberg, M. (1965). *Society and adolescent self-image*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Saban, A. (2002). *Öğrenme Öğretme Süreci*. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Solomon, J. (1996). Humor and aging well. *American Behavioral Scientist*, 39(3), 249-272.
- Sümer, N. ve Güngör, D. (1999b). Çocuk yetiştirme stillerinin bağlanma stilleri, benlik değerlendirmeleri ve yakın ilişkiler üzerindeki etkisi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 14(44), 35-58.
- Şahin, N., Şahin, N.H., ve Heppner, P.P. (1993). Psychometric Properties Of The Problem Solving Inventory in a Group of Turkish University Students. *Cognitive Therapy and Research*. 17(4), 379-396.
- Thorson, James A., Powell, Falvey C., Schuller, Ivan S., Hapes, William P. (1997). Psychological health and sense humor. *Journal of Clinical Psychology*. 53(6), 605-619.
- Tümkiye, S. (2007). Burnout and Humor relationship among university lecturers. *Humor: International Journal of Humor Research*, 20 (1), 73-92.
- Tümkiye, S., Hamarta, E., Deniz, M.E., Çelik, M. ve Aybek, B. (2008). Duyusal Zeka, Mizah Tarzları ve Yaşam Doyumu: Üniversite Öğretim Elemanları Üzerine Bir Araştırma. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*. 30(3), 1-18.
- Ünüvar, A. (2003). *Çok yönlü algılanan sosyal destek desteğinin 15-18 yaş arası lise öğrencilerinin problem çözme beceresi ve benlik saygısına etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yerlikaya, E. (2003). *Mizah Tarzları Ölçeğinin Uyarlama Çalışması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Traş, Z., Arslan, C. Mentiş Taş, A. (2011). Öğretmen adaylarında mizah tarzları, problem çözme ve benlik saygısının incelenmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* [Bağlantıda]. 8:2. Erişim: <http://www.insanbilimleri.com>

Yörükoğlu, A. (1986). *Gençlik Çağı*. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Sosyal ve Felsefi Eserler Dizisi. No:26.

Witmer, J.M. ve Sweeney, T.J. (1992). A holistic model for wellness and prevention over life span. *Journal of Counseling and Development*, 71(2), 140-148.

Ek-1:

Extended Abstract

Introduction: Self-esteem is a state of appreciation which emerges from the approval of the self concept that the individual reaches after self-evaluation. The individual who find himself incompetent can criticize himself/herself or can either find others completely positive or like himself/herself. Self-esteem is a state of appreciation which emerges from the approval of the self concept that the individual reaches after self-evaluation. The individual who find himself incompetent can criticize himself/herself or can either find others completely positive or like himself/herself. For self-appreciation and self-esteem, the individual do not have to possess superior qualities. Rather than considering oneself beter or worse than the real situation, self-esteem is the feeling of self- ppreciation. Self-esteem means finding oneself positive, worth appreciation and liking. Self-esteem is an important state of mind which allows individuals to accept themselves as they are and to allow self-confidence. Rosenberg (1965) considered self-esteem as the positive or negative attitude of the individual towards himself. Problem solving is a cognitive and behavioral process which includes setting effective alternatives and choosing the most effective solutions to deal with problematic situation. Problem solving is a cognitive process since it involves the recognition and appraisal of problem and the ability to cope with that problem. There are many aspects of problem solving and coping. These aspects are coping (problem-focused and emotion-focused), competencies related to problem recognition, cognitive processes, and self-perception. Humor has cognitive, emotional, physiological and behavioral aspects. Humor defined that to explain the event as a humorous and understanding to joke. There are four styles of humor. These four dimensions focused on the interpersonal and intrapsychic functions of the humor in people's daily lives. Four dimentions for humar are aggressive humor, self-enhacing humor, affiliative humor and, self-defeating humor.

Objective: The purpose of this study is to determine whether there is a difference among prospective teachers in terms of humor styles, problem solving skills and self- esteem in regard to gender variable and whether there is a relation among humor styles, problem solving and self- esteem.

Method: The data of the study have been gathered through Humor Styles Questionnaire, Problem Solving Inventory, Self- Esteem Scale and Personal Information Form. *Humor Styles Questionnaire:* Questionnaire developed by Martin, Puhlik-Doris, Larsen, Gray, and Weir (2003). The adaptation study of the questionnaire was carried out by Yerlikaya (2003). It is a seven-point likert-type scale and consists of 32 items. The scale is composed of four factors: affiliative humor, self-enhancing humor, aggressive humor, and self-defeating humor. Each dimension is scored individually and higher scores indicate a stronger propensity to use that style of humor expression in social interactions. *Rosenberg Self-Esteem Scale:* The RSES was developed by Rosenberg (1965) and adapted to Turkish samples by Cuhadaroglu (1986). A 10-item brief RSES refers to the global self-worth of individuals, rating on a 4-point Likert-type scale. Higher scores on the scale items indicate higher levels of self-esteem. *Problem Solving Inventory:* Problem Solving Inventory was developed by Heppner and Peterson (1982). It measures a person's perception of his/her problem-solving skill. It was adapted for use in Turkey by Şahin, Şahin, and Heppner (1993). It consists of 35 Likert-type (1-6) items. The high scores on the scale show that the participant perceives him/herself as inadequate in problem solving.

The sample of the study is composed of randomly selected 442 prospective teachers (251 female, 191 male) studying at various departments of Education Faculty of Selcuk University.

Traş, Z., Arslan, C. Mentiş Taş, A. (2011). Öğretmen adaylarında mizah tarzları, problem çözme ve benlik saygısının incelenmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* [Bağlantıda]. 8:2. Erişim: <http://www.insanbilimleri.com>

Statistical analysis of the data has been carried out by independent t test and Pearson product-moment correlation coefficient. SPSS for WINDOWS -15.0- was used for data analysis.

Results: It is observed that there is not a significant difference between the average scores of affiliative humor and self-enhancing humor styles, when the humor styles of prospective teachers are analysed in regard to gender. However it is observed that the difference between the average scores of aggressive humor and self-defeating humor is significant. Moreover, a significant and positive relation has been observed between self-esteem and affiliative and self-enhancing humor and a significant and negative relation has been observed between self-esteem and aggressive and self-defeating humor. Through an increase of positive problem solving approach, self-esteem, affiliative and self-enhancing humor is also increasing and aggressive and self-defeating humor are decreasing.

Conclusion: Research results of humor styles, problem solving and self-esteem, show that the relations between the positive and negative direction. According to these results, it can be said self-esteem and a positive approach to problem solving are important positive sense of humor. For this reason, in education of teachers, it would be appropriate to include applications about self-esteem and problem solving approach.